

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

زمان پذیرش نهایی: ۱۴۰۰/۰۹/۲۰

بررسی حقوق شهروندان ساکن مناطق حاشیه نشین در زمینه دستیابی به امکانات

ورزشی شهر تهران

دکتر مطهره مصلحی

عضو هیئت علمی تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد اسلامشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، اسلامشهر، ایران

چکیده

با وجود رشد و توسعه شهرنشینی مدرن همواره با تراکم جمعیت هجوم آورنده به کلانشهرها در مناطق مختلف شهری که خود چالش های عدیده ای را برای دولت ها به دنبال داشته با این حال اهمیت وجود فضاهای ورزشی کافی برای افزایش مولفه های نشاط و سلامت شهروندان به صورت دو چندان برزیافته است که متاسفانه به دلیل کاهش اعتبارات تخصیص یافته در حوزه ورزش همواره این بخش بخصوص در مناطق حاشیه نشینی مورد غفلت واقع شده است. پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ روش دارای ماهیتی توصیفی - تحلیلی است. جامعه آماری پژوهش، شهروندان شهر تهران بوده اند که تعداد نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۴ نفر محاسبه شد. برای تجزیه و تحلیل داده های حاصل از پرسشنامه از نرم افزار SPSS استفاده شده است. نتایج آزمون نشان داد که ۵۴٫۲۰ درصد عوامل جاذبه های اقتصادی شهر بر حاشیه نشینی با $sig=0,001$ و در جه آزادی ۵۶ و سطح اطمینان ۹۵ درصد تأثیرگذار است. همچنین عوامل دافعه های اقتصادی محل سکونت قبلی ۶۶٫۲۱ بر حاشیه نشینی با $sig=0,003$ و در جه آزادی ۴ و سطح اطمینان ۹۵ درصد تدثیرگذار است. شهروندان که عوامل دافعه های اجتماعی - فرهنگی محل سکونت قبلی بر حاشیه نشینی ۴۱٫۷۴ درصد با $sig=0,004$ و در جه آزادی ۴ و سطح اطمینان ۹۵ تأثیرگذار است. نتایج آزمون کروسکال والیس نشان داد که تمامی متغیرهای مورد بررسی در تحقیق با $sig=0,004$ و سطح اطمینان ۹۵ درصد تأثیر معناداری بر میزان حاشیه نشینی دارند.

واژگان کلیدی: شهروندان، حاشیه نشینی، امکانات ورزشی، حقوق، مناطق

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

مقدمه

اسکان غیر رسمی از پیامدهای نامطلوب شهرنشینی در جهان معاصر است که بویژه در نتیجه صنعتی شدن شتابان و نابرابری های منطقه ای شکل گرفته است. این موضوع از جمله چالش های مهم فراروی مدیریت شهری در جهان معاصر است که دستیابی به پایداری شهری را با مشکل جدی مواجه ساخته است (زالی و پور فتحی، ۱۳۹۱: ۹۰). حاشیه نشینی از پیامدهای توسعه ناهمسو در نظام شهرنشینی است. در روند گسترش شهرها نیز طی چند دهه اخیر آبادی ها و روستاهای بسیاری به شهرها پیوند خورده و در آن ها ادغام گردیده اند (جعفری و همکاران، ۱۳۹۷: ۱).

حاشیه نشینی یکی از معضلات جدی مدیریت شهری است که ارائه خدمات شهری و به دنبال آن دستیابی به حداقل حقوق شهروندی را با چالش های گسترده ای مواجه می سازد. علاوه بر آن عدم وضوح و کفایت قوانین موجود در حوزه ساماندهی به اسکان غیررسمی، نادیده گرفتن نقش موثر شهروندان در ارتقای سطح زندگی خود از طریق جلب مشارکت مردمی و فقدان یکپارچگی در سیستم مدیریت شهری رای اتخاذ تصمیمات هماهنگ و قابل اجرا ضمن مشخص نبودن نهاد مسئول و پاسخگو در این حوزه بر مشکلات موجود افزوده است (مظهری و سلیمانی دینانی، ۱۳۹۹: ۱). مهمترین پژوهش های انجام شده در این زمینه به شرح زیر می باشد:

مظهری و سلیمانی دینانی (۱۳۹۹) پژوهشی با عنوان «حاشیه نشینی و نقش مدیریت شهری در ساماندهی آن» انجام داده اند. این پژوهش در این راستا بر تقویت اختیارات و امکانات شوراها و شهرداری ها بعنوان نهادهای تحقق مردم سالاری و تمرکززدایی و نقش پراهمیت آنها در جلب مشارکت شهروندان در اداره امور شهر و حل مشکلات ناشی از شهرنشینی تأکید می نماید. ضرورت و وضع قوانین و مقررات جامع و روشن در این حوزه ضمن تأکید بر وحدت در مدیریت شهری از طریق گسترش اختیارات نهاد شهرداری و همچنین بازبینی در جایگاه و نقش شوراهای شهر در جهت احقاق حقوق طبیعی شهروندان خصوصاً حاشیه نشینان از مباحث پژوهش پیش رو می باشد. جعفری و همکاران (۱۳۹۷) پژوهشی با عنوان «نقش ارائه خدمات شهری در ایجاد محله های حاشیه نشین شهر یزد با تکیه بر حقوق شهروندی» انجام داده اند. نتایج مدل خوشه ای، حاکی از این است که برای حاشیه نشین بودن یک محله، غیر از کمبود خدمات و کاربری ها، فاکتورهای دیگری نیز مطرح بوده است. یافته های این قسمت از تحقیق به موازات دیدگاه بوم شناسی شهری است. در رابطه با آسیب ها و جرائم اجتماعی حاشیه نشینی باید گفت، بر اساس نمونه ای به حجم ۲۸۲ نفر از ساکنین مناطق حاشیه ای شهر یزد مشخص گردید که افراد بیکار و با درآمد پایین نسبتاً بیشتر مرتکب جرائم اجتماعی شده اند. همچنین نتایج تحقیق نشان داد که بین مهاجرت و ارتکاب جرائم اجتماعی رابطه معنی داری وجود ندارد. نتایج این تحقیق، همسو با نظریات قشربندی اجتماعی بوده است. معضل حاشیه نشینی حاصل بی توجهی و بی عدالتی به حقوق شهروندی است. اطلاق ساکنان حاشیه شهر به شهروند درجه دو مغایر اصول قانون اساسی و منشور حقوق شهروندی است. برای رفع این امر دولت باید در ارائه خدمات به حاشیه شهرها توجه بیشتر نماید تا شخصی به عنوان حاشیه نشین یا ساکن سکونتگاه غیر رسمی شناخته نشود.

حاشیه نشینی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

حاشیه نشینی در مباحث جامعه شناسی شهری به آن دسته از زندگی ها اطلاق می شود که تعدادی خانوار بدون مسکن مراکز جمعیتی مجزایی را بوجود آورده و بدون دسترسی به امکانات و خدمات کامل شهری در این مناطق ادامه حیات می دهند (hausmann,2018: 20).

سکونتگاه های غیر رسمی و نابسامان شهری، در واقع شکل بی ضابطه ای از تجمع مکانی گروه های کم درآمد و اغلب مهاجر در نقاط آسیب پذیر شهر محسوب می شود که بصورت کاملاً خودرو و فاقد مجوز رسمی از نهادهای قانونی شهر ایجاد می شوند. این نواحی به دلیل سرعت پیدایش و فقدان نظارت دستگاه های اجرایی، از استانداردهای قابل قبول زیستی بی بهره بوده و بطور عمده فاقد نظام شکل یافته و مطلوب سکونتی هستند که در پاسخگویی به نیاز سرپناه فقرا بوجود می آید. صاحب نظران و کارشناسان مسائل شهری تعاریف متعددی از حاشیه نشینی ارائه کرده اند. چارلز آبرامز حاشیه را به عنوان فرایند تصرف نواحی شهری به قصد تهیه مسکن دانسته است و نیز حاشیه نشینی را در معنای عام شامل تمام کسانی می داند که در محدوده اقتصادی شهر ساکن هستند ولی جذب اقتصاد شهری نشده اند. جاذبه شهرنشینی و رفاه شهری این افراد را از زادگاه خویش کنده و بسوی قطب های صنعتی و بازارهای کار می کشاند و اکثر آنها مهاجرین روستایی هستند که به منظور گذراندن بهتر زندگی راهی شهر ها می شوند. پدیده حاشیه نشینی که از اواسط قرن نوزدهم به بعد شدت یافته و در سال های اخیر به اوج خود رسیده، معضلات بزرگی چون بیکاری، قتل، تجاوز، گرایش به اعتیاد، فحشا و عوارض اجتماعی دیگر را به بار می آورد. در نتیجه جریان عظیم مهاجرت روستاییان به شهرها و رشد سریع جمعیت شهری، کمبود مسکن روز به روز در شهرها نمایان تر شده، تقاضا برای مسکن افزایش یافته که این خود باعث بالا رفتن قیمت زمین و مسکن خواهد شد. از طرفی بدلیل ارزانتر بودن قیمت زمین و مسکن در این مناطق تعداد جمعیت حاشیه نشین نیز افزایش می یابد. فقر و مشکلات اقتصادی که دامن گیر ساکنان این گونه مناطق می شود زمینه رشد آسیب های اجتماعی را بالا برده و انواع مسائل حقوقی و کیفری را تشدید می کند. اکثر حاشیه نشینان در زمان مهاجرت بی سواد بوده و یا تنها سواد ابتدایی داشته و قبل از مهاجرت کار هایی چون کشاورزی، نانواپی، زراعت و بافندگی انجام می دادند. این افراد پس از مهاجرت به مناطق شهری و حاشیه نشینی، تغییر و تحولاتی در مشاغل خود ایجاد کرده و بیشتر به شغل های کاذب نظیر باربری، کارگر روز مزد و سیگار فروشی پرداخته اند. فقر شدید خانوارهای حاشیه نشین آنان را به بهره گیری از نیروی کار کودکان وادار نموده و این در حالی است که خانواده مهمترین و محکمترین تکیه گاه برای فرزندان است کودکی که تا دیروز دارای موقعیت و پایگاه طبقاتی مناسب و مهمتر از همه تکیه گاهی به نام پدر و مادر و مکان امنی به نام خانه داشت، امروز با توجه به رشد جمعیت کودکان و گسترش شهرنشینی به خصوص در کشور های در حال توسعه از خانه و خانواده گسسته شده و به صورت کودک خیابانی در می آید. افزایش روند مهاجرت و متعاقب آن رشد حاشیه نشینی به تدریج افزایش روز افزون این کودکان را به دنبال دارد که با خطرات زیادی از جمله قاچاق، گدایی، فحشا، اعتیاد، گرسنگی و بیماری های مختلف مواجه می باشند (li,2018: 20).

به طور کلی ارتباط معنا داری بین افراد مجرم با حاشیه نشینی و نقاط محروم وجود دارد، رشد بی رویه شهرنشینی بصورت نا همگون و ناموزون و بدون ایجاد زیر ساخت های لازم، منجر به تراکم جرایم در شهر ها می شود. تعارض خرده فرهنگ ها، نزاع های دسته جمعی، آلودگی محیط زیست، نادیده گرفته شدن بهداشت عمومی تخریب اراضی دولتی و عمومی، از مشکلاتی است که پدیده حاشیه نشینی به دنبال دارد. فقر و نیاز شدید مالی معمولاً حاشیه نشینان را در معرض ارتکاب انواع جرایم قرار

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

می دهد و کم رنگ بودن کنترل های پلیسی و انتظامی باعث می شود که محله های حاشیه نشین، مکان مناسبی برای انجام اعمال مجرمانه باشند. اکثر حاشیه نشینان بصورت خانوادگی دست به مهاجرت می زنند و بدلیل اینکه از نظر اقتصادی و اجتماعی در وضعیت نامطلوبی بوده اند و از نظر فرهنگی نیز نتوانسته اند با جامعه انطباق حاصل کنند به حاشیه شهر پناه می برند.

علل حاشیه نشینی

در خصوص ایجاد پدیده حاشیه نشینی علل مختلفی می تواند موثر باشد:

۱- کمی درآمد روسای خانوار و بالا بودن بهای زمین و هزینه ساخت و ساز رسمی و گرانی اجاره بها.

نتایجی که از تحقیقات و پژوهش های انجام شده در بندر عباس حاصل شده نشانگر این امر است که 60 درصد از روسای خانوارهای حاشیه نشین به علت گرانی اجاره بها کپر نشین شده اند. همچنین تفاوت قیمت تمام شده مسکن غیر رسمی با مسکن رسمی از دیگر علل شکل گیری حاشیه نشینی است. حسب اعلام مرکز مطالعات و تحقیقات شهر سازی و معماری در سال 1373 در مجموع قیمت تمام شده مسکن ساخته شده بصورت غیر رسمی حدود 1/6 مسکن رسمی با ابعاد مشابه می باشد.

۲-دفاعه های مبدا(مثل فقر، نداشتن) موجب گریز ساکنین از زادگاه های خویش و سرازیر شدن آنها بسوی شهر ها می شود و هزینه بالای زندگی. شهری موجب پدید آمدن کانون های حاشیه نشینی می شود.

۳- عامل دیگر قطعه بندی های بزرگ زمین است که موجب افزایش قیمت زمین شده و امکان خرید زمین توسط افراد کم درآمد و کم بضاعت گرفته می شود و به ناچار به مناطق حاشیه نشینی پناه می برند.

۴- فقدان منطقه بندی و کاربری نامناسب زمین اگر شهرها بصورت مناسب منطقه بندی و توسعه نیابند زمینه برای ساخت و ساز های غیر مجاز فراهم شده و محلات زاغه نشینی بوجود خواهد آمد. همچنین چنانچه زمین های مناسب برای خانه سازی، به کاربری صنایع و یا دیگر موارد کاربری اختصاص یابد ممکن است محلات فقیر نشین شکل بگیرند.

۵- مهاجرت، از عوامل موثر در شکل گیری حاشیه نشینی است اعم از مهاجرت افراد از روستا ها و شهرهای کوچک به شهر های بزرگ و نیز مهاجرت افراد از هسته شهر به حواشی آن.

۶- در شکل گیری مناطق حاشیه نشینی حداقل در گسترش آن نقش و تاثیر عملکرد ادارات و دستگاه های دولتی و عمومی را نباید نادیده گرفت.

حاشیه نشینی در ایران چگونه است؟

بعد از جنگ جهانی دوم و در اواسط دهه ۲۰ که کشور یک فضای ثبات نسبی را تجربه می کرد، شهرهای ایران نیز رو به گسترش نهاد. ملی شدن صنعت نفت، احداث پالایشگاه ها و کارخانجات بزرگ در شهرهای کشور جذابیتی هایی مانند اشتغال و درآمد به همراه برخورداری از امکانات رفاهی را برای روستاهای نواحی خود ایجاد کرد، که بعد از مدتی مهاجرت و ایجاد

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

حاشیه‌نشینی را هم اجتناب‌ناپذیر می‌نمود. این پدیده که ابتدا در اطراف شهرهای بزرگی مانند تهران ایجاد شد، اکنون در اطراف اکثر شهرهای بزرگ به چشم می‌خورد که به یکی از معضلات بزرگ اجتماعی تبدیل شده و به دلیل عدم نظارت صحیح بر این مکان‌ها، مستعد هرگونه آسیب اجتماعی است. این مساله بعد از دهه ۱۳۴۰ و اصلاحات موسوم به ارزی سرعت بیشتری به خود گرفت چرا که با دسترسی خرده مالکان به زمین‌های کشاورزی و عدم بهره‌داری از آن‌ها و نهایتاً فروش این زمین‌ها به مالکان بزرگ و مهاجرت به شهرها، وضعیت حاشیه‌نشینی هم افزایش یافت. گرچه امروزه آمار دقیقی از تعداد افراد حاشیه‌نشین در ایران وجود ندارد، اما «محمدرضا محبوب‌فر»، جامعه‌شناس و عضو انجمن سرزمین ایران به یک رسانه داخلی گفت:

تا سال ۹۶ تقریباً ۴۰ درصد از جمعیت ایران حاشیه‌نشین یا بد مسکن بودند که این میزان در سال ۱۳۹۹ با توجه به افزایش اجاره‌بها و مسکن و سایر هزینه‌های جانبی در شهرها به بیش از ۴۵ درصد رسیده است. زندگی در حاشیه شهرها به خصوص کلانشهر تهران همواره با تهدیدهایی برای ساکنان این مناطق و البته سایر شهروندان همراه است چرا که سکونت برخی افراد متخلف و نابهنجار در چنین مناطقی، یکی از علل گسترش رفتارهای غیرقانونی است. جمعیت حاشیه‌نشین و حومه شهر تهران به اندازه چند شهر و استان کشور است و همین نکته، باعث می‌شود که امنیت این قبیل مناطق نیز تحت‌الشعاع قرار بگیرد.

اوصاف عمومی مناطق حاشیه‌نشینی

سیمای نامطلوب

عمده‌ترین نماد جهانی حاشیه‌نشینی سیمای نامطلوب آن است که احساس و وجدان و دیدگان آدمی را می‌آزارد، ساختمان‌ها خراب و فرسوده، گذرگاه‌ها و معابر پر پیچ و خم و کم‌عرض بوده و معمولاً راه دسترسی خودروهای امداد اعم از آتش‌نشانی، اورژانس و پلیس در مواقع بروز حوادث و خطرات وجود ندارد (آزاده میر و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۹).

پایین بودن سطح بهداشت عمومی و سلامتی

حاشیه‌نشین‌ها فاقد بهداشت عمومی و خصوصی در حد و اندازه استانداردهای جهانی و حتی ملی هستند و اقدام علیه بهداشت عمومی و محیط زیست در چنین مناطقی شایع است. انباشت زباله و عدم جمع‌آوری آنها، جریان فاضلاب منازل در کوچه‌ها و عدم دفع بهداشتی آن، آلودگی‌های صوتی و آلودگی‌های هوا و غیره در این محلات مشهود است (آزاده میر و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۹).

فقدان شغل رسمی و درآمد کافی

اکثر خانواده‌های حاشیه‌نشین شغل رسمی برای تامین معاش خود ندارند و چون این افراد عموماً فاقد مهارت و تخصص و سرمایه‌گذاری می‌باشند به مشاغل کاذب روی می‌آورند. بر حسب آمارهای موجود حدود ۲۰ درصد افراد این مناطق فاقد شغل می‌باشند (آزاده میر و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۹).

وجود خرده فرهنگ‌های خاص مناطق کوچک

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

در مناطق حاشیه نشین خرده فرهنگ های خاص مناطق کوچک تر یکی از خانوارها که قبلاً ساکن آن بودند مشاهده می شود. این فرهنگ ها بسیار دیر جذب فرهنگ های شهری می شوند و به دلیل فقر فرهنگی افراد، امکان نفوذ از نظر فرهنگی و اجتماعی در آنها برای اجرای برنامه های مختلف اجتماعی، چون بهداشت و تنظیم خانواده و غیره مشکل می گردد.

تبعات گسترش حاشیه نشینی

شکاف طبقاتی عوامل گوناگونی دارد، یکی از عوامل آن در بحث حاشیه نشینی است. حاشیه نشینی همواره یکی از معضلات جوامع شهری به حساب می آید که با خود مشکلات بسیاری را از نظر امنیت، اشتغال و مسائل فرهنگی و اجتماعی را به بار می آورد. باید در نظر داشت افرادی که از روستاها مهاجرت می کنند، به دلیل وضعیت نامناسب اقتصادی که دارند، نمی توانند در مراکز شهرها سکونت داشته باشند که همین امر منجر به شکاف طبقاتی می شود. متأسفانه حاشیه نشینی همواره پایگاهی برای تولید آسیب های اجتماعی مانند قاچاق، دزدی و دیگر آسیب های اجتماعی به حساب می آید و به عقیده جامعه شناسان حاشیه نشینی انسجام و کنترل اجتماعی جوامع بسته را به مخاطره می اندازد، برخلاف آن در هر جامعه ای که تجانس فرهنگی در آن قوی باشد، اگر افراد جامعه نسبت به یکدیگر شناخت داشته باشند و در آن محل رشد پیدا کرده باشند، میزان وقوع جرم کمتر خواهد بود. در تحلیلی دیگر افراد حاشیه نشینی که در شهر خود به دلیل وجود نظارت اجتماعی و شناخت افراد از یکدیگر جرمی مرتکب نمی شدند، با قرار گرفتن در حاشیه شهر و به دلیل جذب نشدن به مراکز اصلی شهر، ایجاد سرخوردگی های روحی، روانی و اجتماعی را دارند. از سوی دیگر نیز به لحاظ اقتصادی نیاز آنها افزایش پیدا کرده است که بنا به این دلایل حاشیه نشین ها در طی روز به داخل مراکز اصلی شهر برای کسب و کار و انجام شغل های دون پایه یا مشاغل با دستمزد کم ورود پیدا می کنند. این افراد به سمت باندهای غیرقانونی می روند و رفتارهای ضد اجتماعی از خود بروز می دهند. چالش فرهنگی و مواجهه با شکاف طبقاتی عوامل اقتصاد کلان مانند رشد اقتصادی تورم و بیکاری در حوزه نظر و حسب مطالعات تجربی می توانند باعث افزایش نابرابری در جامعه باشند به طور مشخص افزایش بیکاری و تورم به عنوان عواملی برای تشدید نابرابری معرفی می شوند. در عین حال علاوه بر متغیرهای کلان اقتصادی خصوصیات فردی و اجتماعی خانوارها نیز می تواند بر نابرابری مؤثر باشد و همین امر باعث بروز واکنش ها و چالش های مختلف در زمینه فرهنگی خواهد شد. امروزه با والدینی روبه رو هستیم که توانایی فرستادن فرزندان خود را به مهد کودک و حتی مدرسه ندارند اما از سوی دیگر انواع و اقسام هنرها همواره با بهترین کادر آموزشی در اختیار کودکانی است که والدینشان با پرداخت هزینه های سرسام آور حقوق چند صد سال کار و کوشش پدران طبقات ضعیف جامعه را خرج شهریه یک ترم مدرسه فرزندانشان می کنند. همان طور که اشاره شد گاهی تلاش والدین برای شکوفایی استعداد فرزندانشان نتایج مخربی را به دنبال خواهد داشت و باعث تضعیف روحیه فرزندان می شود، به عنوان مثال کودکانی که در مناطق محروم و محلات فقیر، روستایی و یا دور افتاده سکونت دارند از سطح امکانات به مراتب پایین تری برخوردار هستند. نظام آموزشی که ایامی قرار بود با آموزش های صحیح و اصولی از هرگونه شکاف طبقاتی بپرهیزد و راه را برای بروز بی عدالتی در جامعه ببندد و به دانش آموزان بیاموزد که منشاء تمامی مشکلات ریشه در نظام آموزشی نادرست و غیراصولی دارد که از هرگونه چارچوبی محروم است اما متأسفانه امروزه مدارس در زمینه عدالت نه تنها عقب مانده اند بلکه حتی در برخی موارد به نابرابری های اجتماعی دامن می زند (آقاپور ۱۳۹۸: ۱۱).

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

رشته‌های فراوانی در ورزش وجود دارند و مردم زمان و هزینه زیادی را چه به عنوان شرکت کننده و چه به عنوان تماشاگر صرف ورزش می‌کنند. ورزش و ورزش کردن طی سالیان طولانی از قالب یک تفریح و سرگرمی به قالب یک حرفه و فعالیت درآمدی است و تعداد بیشماری از ورزشکاران حرفه‌ای در سراسر جهان از طریق ورزش به ثروت و زندگی رسیده‌اند. این یکی دیگر از خصوصیات ورزش به شمار می‌آید. ورزش شامل فعالیت هر کس با یک منظور و در محیطی متفاوت از محیط روزانه برای مسابقه، لذت بردن برای کسب برتری، برای پیشرفت مهارت یا ترکیبی از تعدادی از اینهاست. تفاوت منظور همراه با در نظر گرفتن مهارت فرد یا گروه علامت مشخصه ورزش است. انواع مختلفی از ورزش وجود دارد و انسان‌ها قسمت مهمی از وقت، پول و دلبستگی خود را نه به عنوان شرکت کننده، بلکه به عنوان تماشاگر به آنها اختصاص می‌دهند. ورزش امروزه در جهان به وسیله‌ای مبدل شده که انسانها را با هم متحد و آشنا کرده و بین آنها پیوند اخوت و برادری برقرار می‌کند و مهمترین هدف و وظیفه ورزش همین است. ایجاد مودت و دوستی بین ورزشکاران که هر چند در میدان رقیب هم هستند اما در خارج از میدان به عنوان رفیق هم می‌باشند. ورزش ترکیبی از فعالیت‌های فیزیکی عادی و معمول و مهارت‌های شخصی و به عنوان تفریح و یک سری از قوانین که برای مسابقه لذت بردن و رسیدن به برتری است. ترکیب شخصیت‌هایی با مهارت‌های متفاوت در یک ملت شجاعت و دلاوری آن ملت را افزایش می‌دهد. تمدن‌ها در ورزش سراسر تاریخ توانستند یک معادله بزرگ که تغییر اجتماع و ماهیت در ورزش است را آموزش بدهد. آن چیزهای بسیار جدیدی از هنر را در فرانسه، آفریقا و استرالیا قبل تاریخ که مدرک آن در مراسم رسمی تهیه شد را کشف کنند (نصری، ۱۳۹۳: ۶۸). ورزش از جمله روش‌های مهم تکامل جسمانی، روانی و اجتماعی محسوب می‌شود زیرا شرکت در فعالیت‌های ورزشی افراد را از نظر فضایی و مکانی به هم نزدیک کرده و همچنین راه‌ها و فرصت‌های بسیاری را برای ماهر شدن در اجتماع فراهم می‌آورد و به طور کلی یک جریان آموزشی در ابعاد فرهنگی و اجتماعی برای فرد ایجاد می‌کند (میرنصوری و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۹). فعالیت جسمانی و ورزش، روشی برای افزایش سلامت و جلوگیری از بیماری‌های جسمی و روانی می‌باشد. افرادی که آمادگی و توان جسمی خوبی دارند، در فعالیت‌های اجتماعی و فردی موفق‌تر می‌شوند؛ چون این افراد از شادابی، انرژی و سلامت بیشتری برخوردار هستند. ورزش بر حسب شدت و میزان فعالیت جسمانی و انرژی مصرفی بر حسب واحد زمان به انواع سبک، نیمه سنگین و سنگین تقسیم می‌شود. در کل ورزش‌های سبک بر جسم و روان انسان آثار مفیدی می‌گذارند. با توجه به اینکه قلب یکی از اعضای حساس و حیاتی بدن محسوب می‌شود، هرگونه اختلالی در عملکرد آن، فعالیت‌های روزانه را مختل می‌کند. یکی از شیوه‌های مراقبت از قلب، انجام فعالیت‌های جسمانی و ورزش‌های متناسب با وزن و سن است. ورزش علاوه بر تأثیر مثبت بر سیستم قلب و عروق و افزایش قدرت عضلات بدن، توانایی دستگاه تنفس را نیز بیشتر می‌نماید. در حین انجام ورزش و فعالیت جسمانی، اعضای مختلف بدن اکسیژن بیشتری مصرف می‌کند و حجم و سرعت جریان خون برای رساندن مواد مغذی و اکسیژن به اعضا و بافت‌های گوناگون زیاد می‌شود (عسگری و رشیدی، ۱۳۹۷: ۱).

نقش ورزش در کنترل وزن

درباره‌ی ورزش و اهمیت آن در سلامتی انسان، بسیار سخن گفته شده است. از این رو منظور این مقاله بررسی عمیق‌تر اثرات فیزیولوژیک و بیوشیمیایی ورزش و بررسی علمی پدیده‌های مثبت ناشی از آن است. به طور قطع با بیشتر شدن اطلاعات عمومی در این زمینه، اهمیت ورزش و فعالیت جسمانی بیش از پیش روشن خواهد شد. افزایش توده‌ی عضلانی بدن

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

^۱ و افزایش مصرف انرژی پایه تمرینات مرتب و منظم ورزشی در زندگی افراد باعث کاهش بافت چربی و افزایش توده عضلانی بدن می شود که این امر به نوبه ی خود باعث افزایش مصرف انرژی پایه ی بدن می شود. در حدود ۷۵-۶۰ درصد انرژی کل مصرفی روزانه مربوط به انرژی مصرفی در حال استراحت است. یعنی حالتی که شخص هیچگونه فعالیت جسمی نداشته و به طور کامل در حال استراحت یا درازکش است. از این مقدار انرژی مصرفی، ۱۸ درصد آن مربوط به مصرف انرژی در عضلات در حال استراحت است. بنابراین می توان به سادگی دریافت که حتی اگر شخص به علت خاصی در طول روز هیچگونه فعالیتی نداشته باشد و در حال استراحت مطلق باشد، در صورت ورزشکار بودن و داشتن توده ی عضلانی بیشتر، مصرف انرژی پایه ی وی بیشتر از یک شخص غیر ورزشکار با توده ی عضلانی کمتر در همان شرایط خواهد بود و بدیهی اس علاوه بر نقش ورزش در افزایش مصرف انرژی در حال استراحت (از طریق افزایش بافت عضلانی و کاهش بافت چربی غیرفعال)، کل انرژی مصرفی روزانه نیز با ورزش از طریق افزایش انرژی مصرف شده در فعالیت جسمانی نیز افزایش می یابد. انرژی مصرف شده در فعالیت جسمانی می تواند بسیار متغیر باشد و مشخص شده است که از ۱۰۰ کیلو کالری در روز، در یک شخص با فعالیت نشسته، تا بیش از ۳۰۰۰ کیلو کالری در روز، در یک دونده ی ماراتون می تواند نوسان داشته باشد که این امر خود به افزایش سوخت بافت چربی و کاهش وزن کمک می کند (میزان متوسط دریافت انرژی از طریق غذا در که رژیم معمولی ۲۵۰۰ تا ۳۰۰۰ کیلو کالری در روز است) (صادقی اول شهر و همکاران، ۱۳۹۳: ۴۴).

فعالیت ورزشی و سلامت بیمار

ارتباط بین ورزش یا فعالیت بدنی منظم و سلامتی هیچگاه به اندازه امروز روشن نبوده است. در دو دهه اخیر، یعنی از سال ۱۹۸۰ تاکنون، شواهد نشان می دهند که فعالیت ورزشی نه تنها مانع از بیماری ها می شود، بلکه بر فرایند بسیاری از بیماری ها اثر معکوس دارد. در حال حاضر، تقریباً همه سازمان های پزشکی بیانیه هایی درباره اهمیت فعالیت ورزشی برای پیشگیری و درمان بیماری ها منتشر کرده اند. فعالیت بدنی ناشی از کار، اثری محافظتی در برابر بیماری ایسکمی قلب (بیماری های غیرواگیر قلب) دارد. افراد شاغلی که کار آنها به فعالیت بدنی نیاز دارد، در دوره ی میانسالی کمتر به بیماری ایسکمی قلب مبتلا می شوند. شدت بیماری این افراد در صورت ابتلا، کمتر است و زمان ابتلای آن دیرتر از افرادی است که در شغلشان فعالیت بدنی کمتری دارند. سازمان بهداشت جهانی سلامتی را چنین تعریف می کند: وضعیتی از بهداشت (تندرستی) کامل بدن، ذهن (روان) و اجتماع است و نه صرفاً نبود بیماری یا ناتوانی. تعریف WHO از سلامتی تنها وضعیت بدنی را در بر نمی گیرد، بلکه سلامت روانی و اجتماعی را نیز شامل می شود. امروزه، برخی افراد واژه کامیابی را شاخص بهتری از سلامتی و تندرستی می دانند. واژه کامیابی را چنین تعرف می کنند: راهبردی برای سلامت شخصی که بر مسئولیت فردی برای دستیابی به تندرستی از طریق رفتارهایی تأکید دارد که باعث ارتقای سلامتی می شوند. مدل کامیابی شامل ابعاد هیجانی، اجتماعی، هوشی، روحی و جسمی می شود. هر بخش از مدل کامیابی برای حفظ تندرستی مهم است. شرکت در فعالیت های مربوط به کامیابی زندگی و ظرفیت کلی افراد را افزایش می دهد. متأسفانه، بسیاری از مردم از فایده های کمی فعالیت های ورزشی و ارتباط آن با گسترش رفتار و سلوک فردی، لذت جویی، روابط اجتماعی، تعامل های

¹ LEAN BODY MASS

² RESTING ENERGY- EXPENDITVRE

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

خانوادگی و مواردی از این قبیل مطلع نیستند. فعالیت ورزشی، ضمناً برای کنترل بیماریهایی مثل چاقی، سکنه مغزی، سرطان های خاص دیابت غیر وابسته به انسولین، پوکی استخوان و بیماری انسداد ریوی مفید است. افرادی که از نظر بدنی زندگی غیر فعالی را انتخاب کرده یا بالاجبار درگیر آن شده اند، خطر بیماریهای مزمن گوناگون در آنها تا حد زیادی افزایش و طول عمر آنها کاهش یافته است. افرادی که معمولاً غیر فعالند حتی با انجام فعالیت بدنی منظم در حد متوسط نیز می توانند تندرستی و سلامتی خود را گسترش دهند. برای دستیابی به فایده های سلامتی، ضرورتی ندارد که فعالیت بدنی شدید باشد. با افزایش مدت، دفعات و یا شدت فعالیت بدنی، می توان سلامتی را تضمین کرد (یارپزشکیان، ۱۳۹۸: ۱۱).

روش تحقیق

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ روش دارای ماهیتی توصیفی - تحلیلی است. گردآوری داده ها به کمک مطالعات اسنادی - کتابخانه ای و برداشت های میدانی از طریق ابزارهای مشاهده، تکمیل پرسشنامه انجام گرفته است. این پرسشنامه پس از تأیید و تعیین روایی و پایایی، توسط محقق در بین ساکنان شهر تهران توزیع شد. جامعه آماری پژوهش، شهروندان شهر تهران بوده اند که تعداد نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۴ نفر محاسبه شد. روایی سؤالات پرسشنامه توسط اساتید و متخصصان حوزه جغرافیا و برنامه ریزی شهری مورد تأیید قرار گرفت، پایایی آن نیز با آزمون آلفای کرونباخ بالاتر از ۰/۷۰ محاسبه شد (جدول ۲). برای تجزیه و تحلیل داده های حاصل از پرسشنامه از نرم افزار SPSS استفاده شده است. آزمون کولموگروف اسمیرنوف غیرنرمال بودن داده ها را نشان داد که در نهایت برای پاسخگویی به سؤالات پژوهش از آزمون های ناپارامتریک کای اسکوئر و کروسکال والیس استفاده شده است. جدول شماره (۲) ابعاد و متغیرهای مورد استفاده در پژوهش را نشان می دهد.

جدول (۱) مقدار آلفای کرونباخ ابعاد مورد استفاده در پژوهش

۰,۷۱	جاذبه های اقتصادی
۰,۷۲	دافعه های اقتصادی
۰,۷۰	دافعه های اجتماعی - فرهنگی
۰,۷۳	کل

منبع: یافته های پژوهش

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

جدول (۲) ابعاد و شاخص های مورد استفاده در پژوهش

گویه ها	شاخص ها
۱-دستیابی به شغل بهتر	عوامل جاذبه های اقتصادی
۲-ارزانی زمین و خانه	
۳-درآمد بیشتر	
۴-امکانات آموزشی	
۵-امکانات رفاهی	
۶-نزدیکی به محل کار	
۷-بیکاری در محل قبلی	شاخص های دافعه های اقتصادی محل سکونت قبلی
۸-درآمد قبلی	
۹-شغل نامناسب	
۱۰-عدم دسترسی به امکانات آموزشی	
۱۱-عدم دسترسی به امکانات رفاهی	
۱۲-نداشتن زمین	
۱۳-عدم دسترسی به راه های ارتباطی مناسب	
۱۴-مکانیزه شدن کشاورزی	
۱۵-کاهش منابع مالی و عدم توجه به کشاورزی	
۱۶-فرار از شرایط سخت زندگی	
۱۷-پایین بودن ارزش کار	
۱۸-اختلافات قومی	

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۱۹-دوری از اقوام و آشنایان	شاخص های دافعه های فرهنگی -اجتماعی محل سکونت قبل
۲۰-نبود زمینه برای خلاقیت	
۲۱-نبود زمینه برای رشد شخصیت	
۲۲-عدم زمینه مناسب جهت ازدواج	
۲۳-عدم تحول و پیشرفت	
۲۴-محیط بسته و ضعف ارتباطات فرهنگی	

یافته های پژوهش

سوال اول : میزان تأثیر جاذبه های اقتصادی شهر بر حاشیه نشینی چقدر است؟ برای پاسخگویی به این سوال از

آزمون کای اسکوئر (Chi-Square) استفاده شده است. نتایج آزمون نشان داد که ۵۴,۲۰ درصد عوامل جاذبه های اقتصادی شهر بر حاشیه نشینی با $\text{sig}=0,001$ و درجه آزادی ۵۶ و سطح اطمینان ۹۵ درصد تأثیرگذار است.

جدول (۳)

جدول (۳) آزمون کای اسکوئر میزان تأثیر جاذبه های اقتصادی شهر بر حاشیه نشینی

Test Statistics	
-	تأثیر جاذبه های اقتصادی شهر
Chi-Square	۵۴,۲۰
(df)درجه آزادی	۳
(Sig) سطح معناداری	۰,۰۰۱

سوال دوم : میزان تأثیردافعه های اقتصادی محل سکونت قبلی بر حاشیه نشینی چقدر است؟ برای پاسخگویی به این سوال

از آزمون کای اسکوئر (Chi-Square) استفاده شده است. نتایج آزمون نشان داد که عوامل دافعه های اقتصادی محل سکونت

قبلی ۶۶,۲۱ بر حاشیه نشینی با $\text{sig}=0,003$ و درجه آزادی ۴ و سطح اطمینان ۹۵ درصد تدثیرگذار است.جدول (۴)

جدول (۴) آزمون کای اسکوئر تأثیر دافعه های اقتصادی محل سکونت قبلی بر حاشیه نشینی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

Test Statistics	
-	تأثیر دافعه های اقتصادی محل سکونت قبلی
Chi-Square	۶۶,۲۱
درجه آزادی (df)	۴
(Sig) سطح معناداری	۰,۰۰۳

سؤال سوم: میزان تأثیر دافعه های اجتماعی - فرهنگی محل سکونت قبلی بر حاشیه نشینی چقدر است؟ برای

پاسخگویی به این سوال از آزمون کای اسکوئر (Chi-Square) استفاده شده است. نتایج آزمون نشان داد که

شهروندان که عوامل دافعه های اجتماعی - فرهنگی محل سکونت قبلی بر حاشیه نشینی ۴۱,۷۴ درصد با

$\text{sig}=0,004$ و درجه آزادی ۴ و سطح اطمینان ۹۵ تأثیرگذار است. جدول (۵)

جدول (۵) آزمون کای اسکوئر میزان تأثیر دافعه های اجتماعی - فرهنگی محل سکونت قبلی بر حاشیه نشینی

Test Statistics	
-	دافعه های اجتماعی - فرهنگی محل سکونت قبلی
Chi-Square	۴۱,۷۴
درجه آزادی (df)	۴
(Sig) سطح معناداری	۰,۰۰۴

سؤال چهارم: عوامل مؤثر بر حاشیه نشینی کدامند؟ برای پاسخگویی به این سؤال پژوهش از آزمون کروسکال والیس

استفاده شده است. نتایج آزمون کروسکال والیس نشان داد که تمامی متغیرهای مورد بررسی در تحقیق با $\text{sig}0,004$ و

سطح اطمینان ۹۵ درصد تأثیر معناداری بر میزان حاشیه نشینی دارند. جدول (۶)

جدول (۶) آزمون کروسکال والیس برای مقایسه میانگین سطح تأثیر گذاری عوامل مؤثر بر حاشیه نشینی شهروندان تهران

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ضریب معناداری	ضریب کروسکال والیس	درجه آزادی	متغیرها	ابعاد
۰,۰۰۱	۱۳۰,۹۷	۳	۱-دستیابی به شغل بهتر	عوامل جاذبه های اقتصادی شهر
۰,۰۰۰	۶۴,۳۴	۳	۲-ارزانی زمین و خانه	
۰,۰۰۲	۳۵۰,۴۱	۳	۳-درآمد بیشتر	
۰,۰۰۴	۱۳۲,۹۳	۱	۴-امکانات آموزشی	
۰,۰۰۰	۲۱۸,۰۰	۱	۵-امکانات رفاهی	
۰,۰۰۱	۴۷۴,۷۶	۱	۶-نزدیکی به محل کار	
۰,۰۰۰	۳۲۵,۵۱	۳	۷-بیکاری در محل قبلی	تأثیر دافعه های اقتصادی محل سکونت قبلی بر حاشیه نشینی
۰,۰۰۱	۲۵۰,۰۷	۳	۸-درآمد قبلی	
۰,۰۰۰	۱۳۲,۹۸	۳	۹-شغل نامناسب	
۰,۰۰۰	۱۷۹,۹۱	۱	۱۰-عدم دسترسی به امکانات آموزشی	
۰,۰۰۰	۱۷۸,۰۸	۳	۱۱-عدم دسترسی به امکانات رفاهی	
۰,۰۰۰	۱۸۱,۹۱	۳	۱۲-نداشتن زمین	
۰,۰۰۰	۱۲۳,۹۸	۳	۱۳-عدم دسترسی به راه های ارتباطی مناسب	
۰,۰۰۰	۲۳۲,۳۶	۱	۱۴-مکانیزه شدن کشاورزی	
۰,۰۰۲	۱۸۲,۸۷	۱	۱۵-کاهش منابع مالی و عدم توجه به کشاورزی	

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۰,۰۰۰	۱۳۱,۳۶	۱	۱۶- فرار از شرایط سخت زندگی	دافعه های اجتماعی - فرهنگی محل سکونت قبلی بر حاشیه نشینی
۰,۰۰۳	۶۷,۹۸	۱	۱۷- پایین بودن ارزش کار	
۰,۰۰۰	۱۱۶,۵۴	۱	۱۸- اختلافات قومی	
۰,۰۰۰	۶۳۶,۷۵	۱	۱۹- دوری از اقوام و آشنایان	
۰,۰۰۰	۱۱۳,۰۲	۱	۲۰- نبود زمینه برای خلاقیت	
۰,۰۰۰	۱۱۱,۰۱	۱	۲۱- نبود زمینه برای رشد شخصیت	
۰,۰۰۴	۷۴۵,۹۵	۳	۲۲- عدم زمینه مناسب جهت ازدواج	
۰,۰۰۰	۶۱۱,۳۰	۳	۲۳- عدم تحول و پیشرفت	
۰,۰۰۰	۱۵۶,۰۰	۳	۲۴- محیط بسته و ضعف ارتباطات فرهنگی	

نتیجه گیری

حاشیه نشینی یک معضل کلان شهری می باشد که نشان دهند ضعف در ساختار اجتماعی و اقتصادی است. برای جلوگیری از تاثیرات سوء این پدیده علاوه بر تلاش در جهت اصلاح این ساختارها باید راهکارهایی جهت جلوگیری از گسترش بیدرنگ آن نمود. پژوهش حاضر با هدف بررسی حقوق شهروندان ساکن مناطق حاشیه نشین در زمینه دستیابی به امکانات ورزشی شهر تهران انجام شد. جامعه آماری پژوهش، شهروندان شهر تهران بوده اند که تعداد نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۴ نفر محاسبه شد. برای تجزیه و تحلیل داده های حاصل از پرسشنامه از نرم افزار SPSS استفاده شده است. نتایج آزمون نشان داد که ۵۴,۲۰ درصد عوامل جاذبه های اقتصادی شهر بر حاشیه نشینی با $sig=0,001$ و درجه آزادی ۵۶ و سطح اطمینان ۹۵ درصد تأثیرگذار است. همچنین عوامل دافعه های اقتصادی محل سکونت قبلی ۶۶,۲۱ بر حاشیه نشینی با $sig=0,003$ و درجه آزادی ۴ و سطح اطمینان ۹۵ درصد تدثیرگذار است. شهروندان که عوامل دافعه های اجتماعی - فرهنگی محل سکونت قبلی بر حاشیه نشینی ۴۱,۷۴ درصد با $sig=0,004$ و درجه آزادی ۴ و سطح اطمینان ۹۵ تأثیرگذار است. نتایج آزمون کروسکال والیس نشان داد که تمامی متغیرهای مورد بررسی در تحقیق با $sig=0,004$ و سطح اطمینان ۹۵ درصد تأثیر معناداری بر میزان حاشیه نشینی دارند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

فهرست منابع

- ۱-مظهری، محمد، سلیمانی دینانی، مائده، (۱۳۹۹)، حاشیه نشینی و نقش مدیریت شهری در ساماندهی آن، هفتمین همایش ملی مطالعات و تحقیقات نوین در حوزه علوم انسانی، مدیریت و کارآفرینی ایران
- ۲-جعفری، محمدحسین، حیدری نوشهر، مهري، پارسا، (۱۳۹۷)، نقش ارائه خدمات شهری در ایجاد محله های حاشیه نشین شهر یزد با تکیه بر حقوق شهروندی، فصلنامه اخلاق زیستی، شماره ۲۸.
- ۳-آقاپور، هدیه، (۱۳۹۸)، شکاف طبقاتی زمینه ساز بزه های اجتماعی، کیهان، کد خبر ۱۶۹۱۷۱.
- ۴-آزاده میر، فتوحی، مریم، کلثوم یعقوبی، (۱۳۹۰)، بررسی اثرات مهاجرت بر محیط زیست کلان شهر تهران، مدیریت محیط زیست ستاد محیط زیست و توسعه پایدار
- ۵-یارپزشکیان، مریم، (۱۳۹۸)، اهمیت فعالیت بدنی در نوجوانان، ماهنامه الکترونیکی سیب.
- ۶-اسفندیاری، اسماعیل، (۱۳۸۲)، فقر و انحرافات اجتماعی، مطالعات راهبردی زنان، شماره ۲۱.
- ۷-زالی، نادر، پورفتوحی، جواد، (۱۳۹۱)، تحلیل وضعیت اقتصادی، اجتماعی و کالبدی محله های حاشیه نشین شهر اهر، مطالعات و پژوهش های شهری و منطقه ای، سال چهارم، شماره ۱۵.
- ۸-صادقی اول شهر، هما، نجارمی آبادی، مرضیه، امینی، لیلا، حقانی، حمید، (۱۳۹۳)، بررسی سطح فعالیت های ورزشی و باورهای مرتبط با آن در دانش آموزان دختر، پژوهش پرستاری، دوره ۹، شماره ۱.
- ۹-عسگری، عبدالرضا، رشیدی، البدالمجید، (۱۳۹۶)، نقش ورزش در پیشگیری از بیماری و درد مفاصل، انتشارات فرزندگان دانشگاه، شابک: ۹۷۸-۹۶۲۲-۶۵۳۸-۰۰-۸.
- ۱۰-میرنصوری، رحیم، طاهرپوری، طیبیه، محمدی، مجید، احمدی گیتی، (۱۳۹۴)، تأثیرفعالیت های آمادگی جسمانی بر ارتقاء سلامت عمومی دانش آموزان مقطع ابتدایی شهرخرم آباد، مقاله پژوهشی سلامت جامعه، دوره ۹، شماره ۴، صفحات ۱۹-۲۷.
- ۱۱-نصری، قاسم، (۱۳۹۳)، نقش ورزش، تحرک و آمادگی جسمانی در ارتقاء توان رزمی کارکنان ناجا مطالعه موردی کارکنان کلانتریها، پاسگاه ها و یگان امداد فرماندهی انتظامی استان قم، فصلنامه دانش انتظامی قم، سال اول، شماره سوم، ۶۵-۹۲.

منابع لاتین

- 12-Hausmann, Anna. & Tuuli, Toivonen. & Rob, Slotow. & Henrikki, Tenkanen. Atte, Moilanen. & Vuokko, Heikinheimo. & Enrico Di, Minin. (2018) Social Media Data Can Be Used to Understand Tourists' Preferences for Nature-Based Experiences in Protected Areas, Conservation Letters, Vol.1, No1, pp 23-43.
- 13-Li, Victor. & Yang, Han. & Jacqueline, Lam. Yixuan, Zhu. & Bacon. & Shone, John. (2018) Air pollution and environmental injustice: Are the socially deprived exposed to more PM2. 5 pollution in Hong Kong?, Environmental science & policy, Vol. 80, No.1, pp.53-61.